

Emlékeztető a STAB 2014. június 5-ei üléséről

A MTA Statisztikai és Jövőkutatási Albizottság (SJTB) Statisztikai Albizottsága (MTA STAB) 2014. június 5-én tartotta általános ülését, amelyet Hunyadi László, a STAB elnöke vezetett le.

A kialakított ülésrendnek megfelelően első napirendi pontként egyéb, főleg szervezési témák kerültek tárgyalásra, illetve tájékoztatók hangoztak el. Ennek keretében az elnök beszámolt az albizottságnak arról, hogy a SJTB május 15-én ülést tartott, ahol megtárgyalták és elfogadták a Bizottság valamint a két albizottság beszámolóját az elmúlt évi munkáról, valamint a 2014 évre összeállított munkatervről. Az SJTB bizottsági ülés szakmai témája a statisztika, illetve a jövőkutatás oktatásának helyzete volt. Ennek statisztikai vonatkozásairól az egyik előterjesztő, Katona Tamás rövid szóbeli összefoglalót adott. Ebből kiderült, hogy a korábbi vizsgálatokhoz hasonlóan ismételten fontos lenne – elsősorban a gazdasági és jogi képzeteket és ezekben – a statisztika oktatásának helyzetét felmérni a hazai felsőoktatási intézményekben.

A következő „egyéb” téma a tagság kérdése volt. Korábban többször felmerült az, hogy az ügyrend értelmében az albizottsági üléseket rendszeresen hanyagoló tagokat ki lehet zárni az albizottságból. A vezetőség állásfoglalása ezzel kapcsolatban az volt, hogy a jelenléti ívek feldolgozása után elkészítjük azon tagtársak listáját, akik legalább egy évig nem látogatták üléseinket, és nem is igazolták távollétüket. Az ő figyelmüket első lépésben írásban hívjuk fel vállalt tagsági kötelezettségeikre. Az elnök azonban nagyobb gondnak tartotta azt, hogy a tagság jó része nem kellően aktív. Ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy a novemberi MTA rendezvényre, amelynek témája a BIG DATA lesz, írásban kértük a tagságot, hogy korreferátumokkal, a témához kapcsolódó, előre tervezett hozzászólásokkal segítsék a rendezvényt színesebbé, élőbbé tenni. Sajnos ez ideig csak egyetlen ilyen felajánlás érkezett. Mivel az MTA menetrendje meglehetősen merev, annak érdekében, hogy minden előadás rendben felkerüljön a hivatalos műsorra, mielőbb össze kell állítanunk a végleges programot. Ezért ismételten kérte az albizottság tagjait, hogy lehetőségeikhez képest járuljanak hozzá a novemberi konferencia sikeréhez.

A szeptember/októberi STAB üléssel kapcsolatban beszámolt arról, hogy mindeddig sikertelenül kísérelte meg a meteorológus szakmát megnyerni egy előadásra. Ezért, amennyiben nem sikerül addig előadást találni új, eddig még nem áttekintett szakterületről a statisztika alkalmazási különböző alkalmazási területeiről sorozatba, a szeptemberi ülésen azokat a témákat próbáljuk meg összegyűjteni, amelyek jelenleg a statisztikában mainstreamnek tekinthetők, ám a hazai statisztikus szakma nem foglalkozik velük kellő mélységben.

Az ülés második napirendi pontként Szép Katalin, a KSH nyugalmazott fősztályvezetője tartott előadást „Statisztikai standardok?” címmel, amelynek anyaga honlapunkon megtekinthető és letölthető. A prezentáció egyik nyitókérdése azt feszegette, hogy képezheti-e statisztikai eljárás, módszer, mutató szabadalom tárgyát. Az előadó összehasonlította a standard és a szabadalom jellemzőit, érintette a standardok és a statisztika, illetve a standardok és a hivatalos statisztika kapcsolatát. Számos - statisztikai fogalmakra, jelölésekre, módszerekre valamint ezek gyakorlati alkalmazására vonatkozó - hivatalos szabvány van, és érhető el az ISO, CEN és a Magyar Szabványügyi Testület honlapjáról. A hivatalos szabványok térítés ellenében kaphatók meg, ami az előadó véleménye szerint ellenkezik a statisztikai tudomány céljaival. A hivatalos statisztika a gyakorlatban széleskörűen alkalmaz, jellemzően nemzetközi statisztikai szervezetek által elfogadott standardokat (pl. osztályozások, fogalmak, módszerek). Az előadás gazdagon tartalmazott példákat a statisztikai módszertanra, gyakorlati alkalmazásra, a hivatalos statisztikára vonatkozó ENSZ, UNECE/METIS, EUROSTAT/RAMON és egyéb honlapokról ingyenesen letölthető – főleg

angol nyelvű, – standardokat. Az előadás több kérdéssel volt fűszerezve, amelyek arra vonatkoztak, hogy a STAB érez-e valamilyen felelősséget, készíttést standardok fejlesztésével kapcsolatosan, kell-e magyar nyelvű változat a standardokból, mi lehet a hivatalos statisztika és az oktatási intézmények szerepe a standardok fejlesztésében, alkalmazásában.

Az előadást követően hozzászólások hangzottak el, amelyek arra vonatkoztak, hogy egyáltalán mi a standardok célja, jogi kerete, időbeli és területi érvényessége, egyáltalán kinek van joga standardon fejleszteni, illetve fejlesztést kezdeményezni. A válaszból kiderült, hogy bár gyakorlatban vannak általánosan használt, dokumentált fogalmak, osztályozások, módszerek, az Európai Statisztikai Rendszeren belül a standardok elfogadásának formalizált eljárása most van fejlesztés alatt, a munkában a KSH is részt vesz. Gyakorlatilag bárki kezdeményezheti a standardok fejlesztését.

Harmadik napirendi pontként Vargha András, a KRE Pszichológiai Intézetének helyettes igazgatója, az ELTE professzor emeritusa tartott előadást a statisztika pszichológiai alkalmazásairól. Előadáshoz kapcsolódó prezentáció honlapunkon megtekinthető, és onnan letölthető. Az előadás során való életből vett adatbázis részleten alkalmazott gazdag és érdekes gyakorlati bemutatót láthattunk a ROPSTAT segítségével arról, hogy kezdő pszichológus hallgatók hogyan és milyen célra alkalmaznak statisztikai eljárásokat (például: változó tulajdonságainak, eloszlásának vizsgálata, t-skála, mintázatkeresés hiányzóadatok struktúrájának vonatkozásában, stb.).

A bemutatót követő előadásban megtudhattuk, hogy a különböző képzési szinteken milyen statisztikai eljárásokat, technikákat tanulnak a pszichológusok az egyváltozós technikáktól kezdve a többváltozós eljárásokig (például: változók eloszlásának vizsgálata, varianciaanalízis, nemparametrikus próbák, klaszteranalízis, faktoranalízis, többdimenziós skálázás, útelemzés, strukturális modellegyenletek, stb.)

Az előadást követően a jelenlévők kérdéseket tettek fel a hiányzó adatok pótlására alkalmazott eljárásokra vonatkozóan, illetve a pszichológiában alkalmazott mintákkal kapcsolatban (azok reprezentativitását firtatva). Az előadó előbbi kérdés esetén az átlag, iker, regressziós becslés módszereket említette, míg egyetértve az utóbbi kritikai kérdéssel – a megvalósítható, kényelmi minták fogalmát és szerepét fejtette ki. Egy másik kérdés arra vonatkozott, hogy bár az oktatásban imponálóan széleskörű statisztikai ismereteket kapnak a pszichológus hallgatók, mi az, amit ebből valóban elsajátítanak és gyakorlatban alkalmaznak. Az előadó válasza szerint azok a módszerek maradnak meg igazán a kutatók birtokában, amelyeket rendszeresen használnak, és a pszichológia – legalábbis a kutatási szinten – egyre igényesebben lép fel. Ezért az a tendencia, hogy követelmények és az egyre fejlődő technikai lehetőségek kikövetelik az egyre gyakoribb és igényesebb módszertant, ami nem kis mértékben a színvonalas statisztikai alkalmazások terjedését jelenti.